

3.5.2004

443/4/03

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Eteläpää

PÄÄTÖS ESITUTKINNAN TOIMITTAMATTA JÄTTÄMISTÄ KOSKEVASSA ASIASSA

1

KANTELU

A pyysi 18.2.2003 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä oikeusasiamiestä tutkimaan Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen Itäkeskuksen poliisipiirin poliisimiesten menettelyä A:n hallitseman henkilöauton ja erään kuorma-auton yhteentörmäyksen selvittelyssä.

Kantelun mukaan kuorma-auto törmäsi 4.2.2003 A:n hallitsemaan henkilöauto on Helsingissä Herttoniemen liikenneympyrässä.

A:n autoa kuljettanut henkilö pyysi paikalle poliisin. Paikalle tuli Itäkeskuksen poliisipartio B/C.

Kantelussa arvostellaan sitä, että paikalle tullut poliisipartio ei oma-aloitteisesti kirjannut asiassa ilmoitusta, vaan henkilöautoa kuljettanut henkilö joutui tekemään itse rikosilmoituksen asiassa seuraavana päivänä Itäkeskuksen poliisiasemalla.

2

SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin vanhempi konstaapeli B:n ja Itäkeskuksen poliisipiirin selvitys sekä Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen lausunto. Oikeusasiamiehen kanslian tarkastaja kuuli lisäksi puhelimitse ylikonstaapeli D:tä.

3

RATKAISU

3.1

Oikeusohjeet

Esitutkintala in 2 § kuului, sellaisena kuin se oli tapahtuma-aikaan:

"Poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että rikos on tehty. Esitutkinta voidaan jättää toimittamatta sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole

odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuudessaan pidettävä ilmeisen vähäisenä, mikäli asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia. Poliisimies voi kuitenkin antaa tällaiseen rikokseen syyllistyneelle huomautuksen."

Edellä selostetun lainkohdan 2 momentin mukainen esitutinnan toimittamatta jättämistä koskeva säännös on nykyisin 1.1.2004 alkaen voimaan tullessa esitutkintalain 4 §:n 1 momentissa.

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 1 §:n 1 ja 2 momentit kuuluvat:

"Kun asianomistaja tai joku muu ilmoittaa poliisille tai muulle esitutkintaviranomaiselle rikoksesta tai tapahtumasta, jota hän pitää rikoksena, ilmoitus on viipymättä kirjattava. Ilmoitus kirjataan merkitsemällä esitutinnan toimittamista varten tarvittavat tiedot tapahtumasta ja asianosaisista. Jos ilmoitus on puutteellinen, on ilmoituksen tekijää kehotettava täydentämään sitä."

Tieliikennelain 104 § kuuluu:

"Jos 103 §:ssä tarkoitettu rikkomus on olosuhteet huomioon ottaen vähäinen, voidaan siitä jättää syyte ajamatta ja rangaistus tuomitsematta. Milloin rikkomus ilmeisesti on sellainen kuin 1 momentissa säädetään, voi poliisimies muihin toimenpiteisiin ryhtymättä antaa rikkomukseen syyllistyneelle huomautuksen."

3.2

Kannanotto

Tapahtuma-aikaan voimassa olleen esitutkintalain 2 §:n 2 momentin (nykyisin 4 §:n 1 momentin) mukaisen toimenpiteestä luopumisen eli esitutinnan toimittamatta jättämisen yleisenä edellytyksenä on, että rikosta on olosuhteet huomioon ottaen pidettävä kokonaisuudessaan vähäisenä. Käytännössä tämä edellyttää sitä, että rikoksella aiheutettu vaara ja syntynyt vahinko jäävät vähäisiksi. Kokonaisuutta arvioitaessa voidaan myös syyllisyyteen vaikuttavat seikat ottaa huomioon. Edellytyksenä edellä selostetulle toimenpiteestä luopumiselle on lisäksi, että asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia.

Poliisimiehellä on jossain määrin harkintavaltaa sen suhteen, milloin hän jättää ryhtymättä mihinkään toimenpiteisiin rikoksen vähäisyyden perusteella. Sen sijaan lainkohdan toinen edellytys on ehdoton eikä anna poliisimiehelle harkintavaltaa. Vaikka rikos olisi poliisimiehen arvion mukaan niin vähäinen, että esitutkintalain edellytys tältä osin täytyisi, ei käsitykseni mukaan ratkaisua esitutinnan toimittamatta jättämisestä voida tehdä ennen kuin on selvitetty se, onko rikoksen asianomistajalla vaatimuksia. Jos asianomistaja ilmoittaa, että hänellä on asiassa vaatimuksia, ei esitutkintaa tämän lainkohdan nojalla voida jättää toimittamatta.

Tilanteessa kaksi autoa on törmännyt toisiinsa. Vanhempi konstaapeli B:n selvityksen mukaan kumpaankin ajoneuvoon on tullut vaurioita. Saadun selvityksen perusteella ajoneuvot ovat kulkeneet Herttoniemen liikenneympyrässä vierekkäisillä kaistoilla ja osuneet toisiinsa. On ilmeistä, että ainakin toinen ajoneuvo on kulkenut oman ajokaistansa ulkopuolella tieliikennelain vastaisella tavalla. Saadun selvityksen perusteella voidaan pitää selvänä, että asiassa on ollut syytä epäillä rikosta, eli esitutkintalain 2 §:n 1 momentin edellytys on täyttynyt.

Asianomistajia tällaisessa tapauksessa ovat vakiintuneen käytännön mukaan mm. vahingoittuneiden ajoneuvojen rekisteriin merkityt haltijat ja omistajat.

B on selvityksensä mukaan keskustellut tapahtumapaikalla ajoneuvojen kuljettajien kanssa, jotka ovat hyväksyneet B:n ratkaisun, että asiassa ei kirjattaisi rikosilmoitusta eikä suoritettaisi esitutkintaa. B:n selvityksen mukaan paikalle poliisin kutsunut henkilöauton kuljettaja on kertonut auton haltijan (henkilöauton kuljettajan puoliso A) olevan asiassa "todennäköisesti samaa mieltä".

Asiassa sittemmin laaditusta rikosilmoituksesta ilmenee, että henkilöautolla on lisäksi toinen haltija ja tämän lisäksi eri omistaja. Myöskään kuorma-autoa kuljettanut henkilö ei omistanut ajoneuvoa. Ajoneuvojen haltijat ja omistajat ovat tässä tapauksessa mahdollisen rikoksen asianomistajia.

B ei selvityksensä mukaan ole ollut asiassa yhteydessä autojen omistajiin eikä henkilöauton toiseen haltijaan. B on siten päättänyt olla ryhtymättä toimenpiteisiin selvittämättä kaikkien asianomistajien vaatimuksia. Pidän kyseenalaisena myös sitä, onko henkilöautoa kuljettaneen henkilön ilmoitus siitä, että auton toinen haltija olisi asiasta todennäköisesti samaa mieltä hänen kanssaan, riittävä selvitys siitä, ettei asianomistajalla ole vaatimuksia.

Asiassa saatavan selvityksen mukaan asiassa ei olisi ollut edellytyksiä ainakaan liikennevahinkopaikalla tehdä ratkaisua esitutkintalain 2 §:n 2 momentin mukaisista toimenpiteistä luopumisesta. Tieliikennelain 104 §:n 2 momentin mukainen menettely ei ole voinut asiassa tulla kysymykseen, koska sen soveltaminen edellyttää, että syyllisyyskysymys olisi selvitetty, mitä tässä tapauksessa ei B:n selvityksen mukaan pystytty tapahtumapaikalla ratkaisemaan.

Katson, että B:n ratkaisu olla ryhtymättä toimenpiteisiin ei ole ollut lainmukainen. Kun tilanteessa ei ole ollut tietoa kaikkien asianomistajien kannasta, olisi lainmukainen menettely tilanteessa käsitykseni mukaan ollut kirjata tapahtuman jälkeen välittömästi ilmoitus, jonka seurauksena olisi käynnistynyt esitutkinta. Tätä puoltaa myös se, että poliisin paikalle kutsunut asianosainen on kutsunut poliisin paikalle nimenomaan selvittämään asiaa. Tällöin myös asian mahdolliselle myöhemmälle selvittelylle olisi saatu mahdollisimman luotettava lähtökohta.

Toimenpiteitani harkitessani olen ottanut huomioon, että B on selvityksensä mukaan kuitenkin pyrkinyt selvittämään asian tutkinnan kannalta merkityksellisiä seikkoja mm. keräämällä tietoja tapahtumapaikalla mahdollisista jäljistä. B on myös neuvonut asianosaisia mahdollisista jatkotoimenpiteistä, joiden neuvojen perusteella henkilöauton kuljettaja onkin käynyt tekemässä asiassa rikosilmoituksen. Pidän riittävänä, että saatan B:n tietoon käsitykseni hänen menettelynsä virheellisyydestä.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen vanhempi konstaapeli B:n menettelyn virheellisyydestä hänen tietoonsa. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.